

ИРИНА СУБОТИЋ

**ПРИКАЗ КЊИГЕ:
МИОДРАГ А. ДАБИЖИЋ, *ЗЕМУНСКО ГРОБЉЕ***

У издању Завода за заштиту споменика културе града Београда крајем 2015. године објављена је изузетно драгоцену студија Миодрага А. Дабижића *Земунско гробље*. На 224 странице великог формата и богатим садржајем, уз велики број докумената историјског карактера, мапа и планова, старих гравира, изворних и актуелних фотографија целина и појединачних гробова, ова монографија о Земунском гробљу је јединствени документ о вечном пребивалишту на Гардошу. И више од тога – можемо је сматрати узорном и по свеобухватности приступа грађи и теми и по успешној реализацији – по прегледном, ненаметљивом и функционалном дизајну Весне Србиновић и одличној штампи (*Службени гласник*).

Као дугогодишњи осведочени и темељни истраживач Земуна, његове историје и наслеђа, материјалних споменика и друштвено-културног живота, Миодраг А. Дабижић је у својој детаљној студији о Земунском гробљу, на најстаријем делу града – Гардошу, дао нов, огроман допринос сазнањима о некадашњим житељима овог мултиетничког града, на примерима сачуваних надгробника на парцелама православног, католичког и јеврејског гробља.

Студија Миодрага А. Дабижића је резултат вишегодишњег преданог, може се слободно рећи пасионарног, ауторовог рада како на терену тако и у домаћим и страним архивама и библиотекама, али и забележеним усменим казивањима старијих житеља, чија су сведочења често једини извори сазнања о појединим грађанима или догађајима. Та врста усмене историје, заједно са акрибично унетим подацима из већ објављене грађе, уткана је у ову студију и чини је стога изузетно значајном и јединственом. Иако су кроз историјска кретања и смењивања власти у Земуну у извесној мери границе његовог гробља мењане и прошириване, историја овог гробља се у континуитету може пратити од 18. века

МИОДРАГ А. ДАБИЖИЋ

ЗЕМУНСКО ГРОБЉЕ

(а познато је да су на истом месту пронађена гробна места из најстаријих неолитских и енеолитских времена). Земунско гробље је тако дуга прича о житељима Земуне, а са становишта новије историје, у периоду дугом скоро три века – то је прича о њиховим биографијама и доприносима култури, науци, уметности, политици, занатству, друштвеном животу града у целини, и државе у најширем смислу те речи. Поред тога, на Земунском гробљу се налази и неколико масовних гробница у којима су сахрањене жртве концентрационих логора из времена Другог светског рата, чиме гробље добија и посебну сакралност и меморијални значај.

Пажљивим ишчитавањем натписа на надгробним споменицима, а користећи такође и сву расположиву архивску и историјску грађу и исказе путописаца и сведока, Миодраг А. Дабижић је обогатио историју града многим заборављеним личностима и потврдио конкретним именима познату чињеницу да је Земун био – и остао – град паралелних етничких и верских разноликости, честих укрштања породичних веза и заједничких пријатељских и пословних делатности, а пре свега град великих личности из интелектуалног, уметничког и занатског света. Аутор је изнео и бројне податке не само о локалном становништву већ и о многим житељима руске националности који су сахрањени на

Земунском гробљу, затим о Грцима, Цинцарима, па чак и о Јерменима. Истражена је цела једна парцела посвећена Јеврејима који су од 18. века насељавали Земун и оставили видни траг у нашој историји, а посебно у култури наше земље – до данашњег дана. Разуме се да је овај вековно погранични град имао у прошлости највећи број католика различитих народности.

Поред тога, брижљиво су изучена и наведена имена свих уметника – сликара, вајара, архитеката, ливаца и других занатлија који су доприносили ликовним квалитетима споменичких обележја, с истицањем потребе да се о њима више поведе рачуна са становишта заштите јер заслужују статус споменика културе. Међу знаменитим уметницима чија се дела још увек налазе на Земунском гробљу треба поменути слике у Харишевој цркви на Гардошу Павла Симића, архитектонске реализације Ђорђа Ј. Шуице или Светозара Ивачковића, вајарска дела Ђорђа Јовановића, Рудолфа Валдеца, Драгомира Арамбашића, Војина Бакића, Петра Палавичинија, Томе Росандића, Стевана Боднарова, Перише Милића, Градимира Алексића, Светомира Почека и др. У том смислу студија Миодрага А. Дабижића се може сматрати великим доприносом и помоћи служби заштите споменика града Београда, јер таква стручна, истраживачка и изворна студија данас је веома ретка. Све то ову оригиналну, заиста јединствену и драгоцену књигу обогаћује и чини комплексном и комплетном, на понос њеног издавача.

Проф. др Ирина М. Суботић,
историчар уметности
Академија уметности у Новом Саду
irinasubotic@yahoo.com